

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН**

**Збірник
наукових праць**

2015

ББК 81.2
А - 43
УДК: 81. 243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2015. — 120 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Гронь Лариса Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Демчук Олег Володимирович – доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Карпенчук Світлана Петрівна – доктор філологічних наук, професор, (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романюк Світлана Констянтинівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сербіна Тетяна Георгіївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 15 від 26.11.2015 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

примере композитов с первым глагольным компонентом, которые образовались на основе фразеологических единиц.

Ключевые слова: композит, мотивация, паттерн, дериват.

The summary. The article deals with the framework of functional-oriented of compositology and sanctified to the analysis of processes of word-formation, determination of mechanisms of compounding in modern English on the example of compos with the first verbal component, that appeared on the basis of phraseology units.

Key words: compo, motivation, pattern, derivate.

Одержана редакцією 15.11.2015 р.

УДК: 811.111' 37

Л. М. ЯСНОГУРСЬКА

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПОЗИТОЛОГІЇ В ДИСКУРСІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Резюме. У статті висвітлюються деякі аспекти функціонування композитів у дискурсивному просторі англійської мови. Отримані результати є імпульсом для подальшого дослідження культурно-національних конотацій композитів різних стилістичних пластів, що отримали визнання і тих лексем, які ще не стали надбанням стандартної англійської мови і часто належать до сленгу і емоційно маркованих колоквиалізмів.

Ключові слова: композитологія, композит, дискурсивний простір, культурно-національна конотація, стилістичний пласт.

Актуальність комплексного вивчення композитів через призму функціонально-семантичного підходу підтверджується сучасними концепціями про те, що: а) лексико-семантичні особливості мовних одиниць проявляються у процесі їхнього реального функціонування в мовленні; б) питання орієнтованості мови на отримувача повідомлення розглядаються у межах соціолінгвістичної прагматики, де ця проблема трактується як "фактор адресата".

Основна **мета** даної статті - провести аналіз семантико-стилістичних особливостей композитів у різних сферах соціально-мовленнєвого спілкування.

Об'єктом даної статті є лексична семантика англійських композитів у системі соціально-орієнтованої композитології.

Англійська мова впродовж всієї історії розвитку характеризувалась наявністю композитного способу творення слів, вагомість якого продовжує зростати, і нині композити становлять найвагоміший пласт неологізмів.

Ефективність вивчення процесу композитної номінації пов'язана насамперед із зверненням до сучасного матеріалу: усної розмовної мови, творів художньої, суспільно-політичної, науково-технічної літератури.

Соціально-комунікативна установка тексту, яка спрямована на ефективну реалізацію основних прагматичних функцій газети інформативної і соціального впливу, складається із загального соціально-політичного напрямку видання і читачької аудиторії, якій адресується матеріал, і проявляється в загальному соціальному завданні повідомлення. Тому відбір фактів інформації, надання їм соціальної значущості, їхня оцінка і засоби мовного вираження зазнають одночасного впливу двох чинників: 1) ідейно-політичної установки газети; 2) складу й інтересів читачької аудиторії. У газеті соціально-комунікативна установка чинить істотний вплив на принцип відбору і характер функціонування мовних засобів вираження. Наприклад: *Mr Putin's choice of venue this year may have been in honour of the 15' anniversary, celebrated this week, of the Russian Union of Industrialists and Entrepreneurs, the business lobby nicknamed "the oligarch's union" (nickname - 1. давати прізвисько, прозивати; 2. називати зменшеним ім'ям; 3. називати неправильно); Even during this week's affable Kremlin meeting, Mr Putin had a reminder for participants, the day after new money-laundering charges were brought against Mr Khodorkovsky; In the past, I thought that relationship-building was another name of networking, I have come to realize that they differ dramatically.*

Суспільно-політичні тексти мають істотні відмінності від текстів науково-технічних, оскільки через свої соціальні функції вони мають цілу низку специфічних ознак. Найяскравіше ця специфіка проявляється в прагматичному аспекті цих текстів і їх елементарних одиниць (слів, фразеологізмів).

Апрейзори (знаки з евалюативним значенням) слугують для вираження оцінки тих чи інших факторів дійсності, суспільних явищ. Під оцінкою в даному випадку розуміється не стільки об'єктивна наявність деяких позитивних якостей, скільки суб'єктивна значущість означуваного для учасників знакової комунікації, суб'єктивність виступає не як чинник індивідуальної психіки, а як соціально санкціоноване ставлення, закріплене в суспільній свідомості. Наприклад: *Sir, Your article "Take South Africa's crime crisis seriously Mr Mbeki" (February 6) highlighted the horrific levels violent crime has reached (highlight - 1. яскраво освітлювати; 2. висувати на передній план; надавати великого значення); Mr Putin lambasted US foreign policy in a theatrical speech on Saturday (lambaste - бити, лупцювати); Former vice-president Walter*

Mondale's acknowledgement that he would raise taxes if elected in 1984 is thought by most to have been a boneheaded political move (*bonehead* - амер. розм. дурень, бовдур; тупак); *Lords' leave-taking Independence is the key for a reformed UK second chamber* (*leave-taking* - 1. прощання, відхід; 2. прощальна промова); *But second, punishing the Palestinians for their electoral choices is backfiring politically ensuring a failed state before it is even created, and enhancing the influence of Iran in the occupied territories* [8: 14] (*backfire* - 1. давати зворотний спалах (про двигун); 2. призвести до несподіваних наслідків (неприємних для ініціатора); 3. запалювати, зустрічний вогонь (для тушіння пожежі).

У публіцистичній літературі, як і в науковій, авторська суб'єктивна оцінка виражається шаблонами мовними засобами, що призводить до виникнення тенденції, яка проявляється в такому: з одного боку, з'являється трафарет, обов'язковий для позначення емоційної оцінки; з іншого боку, ця трафаретність вбиває той елемент емоційного, який характеризує суб'єктивну оцінку. Тобто в газетно-публіцистичному тексті відбувається процес баналізації емоційних композит. Наприклад: *But the rugged, red-hued hills in San Rafael, in the heart of Mendoza, are also home to a long-mothballed uranium mine and a plant to concentrate the mineral ore into yellowcake* (*yellowcake* - жовтий кек); *And while it may appeal to do-it-yourselfers. I don't agree with the concept* (*do-it-yourself* - розм. зроблене своїми руками).

Проникнення елементів просторіччя в мову газетних публікацій, що стало в нашу епоху явищем регулярного характеру, сприяє тому, що значна частина всієї сфери розмовного спілкування дотепер охоплюється так званим побутово-розмовним мовленням, яке характеризується строкатістю мовного складу.

Більшість лексем відображають характерну особливість газетної мови, яка повніше виражена в конструктивному поєднанні експресії і стандарту. Мова газети як своєрідна прагматико-естетична система базується саме на діалектній єдності цих двох тенденцій. Наприклад: *It is a pin-brained film, but charm goes a fair distance... Grant does silly-ass Englishmen better than anyone, even though the species became extinct in the last century and has never intersected at all with the world of rock and pop*.

Оновлення і поповнення лексичного інвентарю англійської мови завдяки активному збільшенню структурно-складних одиниць різної лексико-десигнативної належності детермінується суспільною значущістю денотата, потребами комунікації. Через те, що словотвірні форманти моделі характеризуються власними семантичними ознаками, вони широко вживаються для створення нових найменувань. Наприклад: *wetback* n - амер. жарг. мокра стіна, нелегальний імігрант з Мексики (що перепливає річку Ріо-Гранде); *wildcat* n - дика кішка; *a* - ризикований; фантастичний; розм. легковажний; амер. що йде не за розкладом, додатковий (про поїзд); *vote-catching* a - що збирає голоси, відомий серед виборців; *soft-pedal* v - розм. пом'якшувати, згладжувати; *short-skate* v - економити. Пор. також: а) *This reporter chose to brown-bag it taking along some cheese and crackers - тот репортер предпочел перекусить бутербродами, которые он принес с собой в бумажном коричневом пакете*; б) ср. в русском языке: *Вряд ли подобные уточнения подвигнут согласившихся было "покруглостолить" премьеру и спикера на переговоры*.

В англійській оказіональній лексиці спостерігаються випадки утворення структурно-складних дієслів шляхом лексикалізації синтагм, які виконують функцію звернення в конкретній мовленнєвій ситуації: *"I have been dear Johnd myself if that's any consolation to you... You're not the only guy who ever got hit"* [J. Ball] (*to dear John* - лист, одержаний солдатом від дружини з проханням про розлучення); *"My good woman. - Don't good woman me..."* [H. Wells]. Такі дієслова-оказіоналізми становлять інтерес не тільки з точки зору їх конструктивних і семантичних особливостей, але і їхньої емоційної забарвленості, тобто здатності виражати захоплення, похвалу, обурення, гнів, осудження. Наприклад: *"Now, Dora" - he began. "Don't you Now, Dora me?" she said in a loud voice..."* [E. Albee],

Мовна система включає в себе також і такі засоби, які характеризують умови життя і взаємини людини в суспільстві, вживання яких неможливо пояснити, скажімо, звичайною номінацією явищ. Так, фразеологізми (як сталі, так і несталі словосполучення і насамперед ідіоми) в ситуативному вживанні характеризують людину як учасника комунікації з такими рисами: освіченість, вихованість, характер, психічні особливості тощо, тобто це всі ті людські якості, завдяки яким у мові відображається людський фактор [4: 96].

Фразеологія кожної мови - це найцінніша лінгвістична спадщина, у якій віддзеркалюється бачення світу, національна культура, звичаї і вірування, фантазія й історія народу, який розмовляє цією мовою. Завдяки фразеології, особливо ідіоматиці, можна проникнути в далеке минуле не тільки мови, але й історії, і культури її носіїв [7: 66]. Наприклад: *A humorous terra of great interest is wrap-rascal. It is defined by the Century Dictionary as a loose greatcoat worn by people of elegance about 1740, in supposed imitation of the coarse coats of poorer people; hence, any surtour or long outer garment*.

Також необхідно навести висловлювання Ж. Вандрієса про залежність слова від його лексико-семантичних і, ширше, культурно-історичних зв'язків. Наша свідомість устанавлює низку аналогій між словами, перехресних зв'язків між, їхніми звуками, поняттями і предметами, які вони позначають. Слово ніколи не спливає у нашій свідомості самотньо. Навіть коли тільки одне слово в одному значенні є в нашій свідомості, то інші, які залишаються в тіні, поняття й емоції, пов'язані з ним, кожен хвилину готові потрапити в нашу свідомість. Слова, які проходять крізь нашу свідомість, перебувають у безперервному зв'язку з нашим інтелектуальним і емоційним життям.

Просторічні елементи, жаргонізми, сленгізми, діалектизми маркують мову мовця і подають сигнали про його соціальний і культурно-мовний статус. Наприклад: *to bootleg* - жарг. 1. таємно торгувати

контрабандними або самогонними напоями, *bootlegger* - торговець контрабандними або самогонними напоями: *To George all accents and all moods, the shrieks of the windows of murmured bootleggers, the droning of certified accounts explaining crooked ledgers, the grumble of Finnish or Polish homesteaders, were the same* [S. Lewes]; *rubberneck* - ен. турист, роззява, гава: *When I really felt, though, was committing suicide. I felt like jumping out the window. I probably would've done it, too, if I'd been sure somebody'd cover me up as soon as I landed. I didn't want a bunch of stupid rubbernecks looking at me when I was all gory* [Salinger]; *apple-polisher* - підлесник, лестун: *Doesn't that whimpy apple-polisher know how stupid he looks? Everybody at the office seems to be an apple-polisher but me* [Spears].

У кожному конкретному випадку оцінка визначається соціальною позицією, світоглядом, культурним рівнем, інтелектуальним і моральним розвитком людини. Ідіоматичність є притаманною навіть для композитів із прозорою внутрішньою формою, де вона є наслідком розширення обсягу значення і закономірно виникає у результаті забуття, втрати, "стирання" внутрішньої форми. Пор.: *to bear-lead* - подорожувати з молодим аристократом як наставником; *log-rolling* - взаємні послуги (у політиці); угода між членами конгресу про взаємну підтримку (частіше проти загальних інтересів); взаємне вихваляння (у пресі); *log-roll* - амер. робити взаємні послуги (у політиці); взаємно вихвалити (у пресі). Яскраво виражена негативна емоційно-оцінна (семантико-аксіологічна) тональність, притаманна більшості композит-ідіом, ускладнює денотативно-сигніфікативний зміст прямого номінативного значення. Утворення композит-ідіом у процесі лінгвокреативної розумової діяльності спирається на сферу фонових знань людини, у яку інформація надходить з індивідуального або соціального досвіду її діяльності у видимому просторі: *baby-kisser* - розм. кандидат, що балотується на виборах; *bell-ringer* - продавець, який постачає товари додому; місцевий політичний діяч; *doorbell-rinsins* ~ обхід будинків, квартир агітаторами (перед виборами); *red-neck* - білий батрак (на півдні США), селянин; *blue-helmets* - голубі каски, війська ООН.

Отже, ідіоматика на відміну від слів прямо віддзеркалює когнітивну діяльність членів мовного колективу, що базується на наївному уявленні про світ носіїв мови, на їх стосунках між собою, те, що відбувається з ними в цьому світі. Однак усе це є можливим лише тому, що сама мовна система має механізм, який забезпечує цю діяльність [7: 66].

У сучасній англійській мові просторіччя, сленгізми, жаргонізми - це той лексико-граматичний "запасник", з якого в літературну розмовну мову надходять мовні засоби, що формують звичайну розмовну мову. Особливо широко вживані жаргонізми та сленгізми в американському варіанті англійської мови. Поживним середовищем для виникнення стилістично-маркованих просторічних моделей словотворення, цілком імовірно, послужили соціальні умови створення американської нації. Один з найважливіших чинників їхнього виникнення етнічна неоднорідність, характерна переважно для соціальних низів, а також зовнішній демократизм соціальних верхів суспільства, що допускають широке вживання в офіційних виступах, пресі, радіо, телепередачах, а також у рекламі яскравих просторічних слів. Англія стосовно цього є більш консервативною, а англійська традиційна стриманість мовної поведінки накладає своєрідну заборону на формування у мовній системі моделей експресивного етично-пониженого словотвору. Разом з тим стилістично марковані моделі похідних слів в американському ареалі англійської мови формуються відповідно до загальних закономірностей мовної системи, що відображають германську базу словотвору [6: 102- 103]. Наприклад: *beetle-crusher* - військ., піхотинець; жарт, поліцейський; *brown nose* - жарт, підлиза, підлабузник, любимчик; *bluestocking* - ірон. "синя панчоха", вчена жінка, педантка; *to red-bait* - амер. переслідувати прогресивні елементи, "полювати за червоними"; *brown-bagger* - "зубрила" (завдяки коричневому портфелю, з яким він ніколи не розлучається); *freeloader* - жарт, дармоїд, охочий випити і закусили за чийсь рахунок; *panhandler* - амер. розм. жебрак.

Емотивно-оцінний і соціально-мовний характер композит-ідіом є причиною виникнення в сучасній англійській мові все нових і нових одиниць даного типу, що свідчить про їхню комунікативну релевантність і функціонально-семантичний потенціал. Наркоманію, що спричинила номінативний вибух на периферії лексичної системи, можна вважати порівняно новим фрагментом негативного соціального досвіду. Незважаючи на те, що нові номінативні одиниці сфери наркоманії обмежені у вживанні субкультурою наркоманів і торговців наркотиками, вони стають загальновідомими у зв'язку з широким висвітленням боротьби з наркоманією засобами масової інформації.

Упродовж останніх двох з половиною десятиліть в англійській мові з'явилася значна кількість слів, пов'язаних з наркоманією, які утворюють нові синонімічні ряди. Наприклад, слово *acid* у значенні "галюциногенний препарат ЛСД" утворює словотворче гніздо, до складу якого входять такі слова, як *acidhead*, *acid-freak* - наркоман, який вживає ЛСД; *acid trip* - галюцинації, що виникають у результаті приймання ЛСД; *acid rock* - різновид рок-н-ролу, що викликає уявлення про психічне переживання; слово *head* входить до складу слів *pot-head* — жарг. наркоман; *hash-head* — жарг. наркоман, який курить марихуану; *pill-head* - розм. людина, яка зловживає снотворними таблетками. Неповна інформативність читача про історію, культуру, реалії, міфи, звичаї, традиції іншого етносу приводить до утворення комунікативного шуму, що являє собою перешкоди, які знижують ефективність комунікації і можуть призвести до її припинення (комунікативного цейтноту) [6: 51]. Наприклад; *baglady* - безпритульна жінка, частіше похилого віку, яка носить своє майно в сумці. Слово американського походження, але коли безпритульні почали з'являтися у великій кількості на вулицях британських міст, у 1980 термін став відомим і на східному узбережжі Атлантичного океану.

Такого роду композити в комунікації створюють шумові ефекти, уникнення яких можливе лише завдяки додатковим поясненням, коментарям, приміткам у текстах. Така компенсація здійснюється і при комунікативному шумі, що обумовлюється повнотою або відсутністю інформованості читача про історію, релігію, міфи, звичаї, традиції іншого етносу.

Для того щоб сприйняти значення енциклопедичної композити, потрібно володіти додатковими поясненнями, коментарями та відомостями про позначену дійсність і соціолінгвістичну компетенцію. Іншими словами, експлікація енциклопедичної інформації залежить від фонових знань комуніканта, від його соціального, культурного, освітнього статусів, від того, що прийнято називати тезаурусом.

Л.Л. Славова справедливо зазначає: "Успішність/неуспішність акту комунікації значною мірою залежить від адресата та адресанта. Мовець і слухач як мовні особистості володіють певним тезаурусом, рівнем енциклопедичних, лінгвістичних, інтерактивних, фонових знань, а також комунікативною компетенцією" [5]. Певні соціальні (у широкому розумінні цього слова) складові виявляються у навичці володіння мовою, окрім, власне, лінгвістичного компонента (тобто, грубо кажучи, знання словника й граматики даної мови), що є основою володіння мовою. Необхідно виділяти національно-культурний, енциклопедичний та ситуативний компоненти, які в сукупності забезпечують нормальне, прийняте в даному соціумі використання мови в різноманітних умовах та ситуаціях людського спілкування.

При вивченні мовних явищ об'єкти не слід ізолювати від тих знань про них, які зберігаються в колективній свідомості народу.

a baby-minder - woman paid to look after a baby for long periods (e.g. while the mother is out working). Hence, baby-mind;

a baby-sitter - person paid for to look after a baby for a short time (e.g. while parents are at cinema). Hence, baby-sit [9];

Geneva was asked why someone in her family couldn't baby-sit for Raymond;

Інтерес становлять культурно-марковані композити, які з'являються на сторінках газет, що видаються в Україні. "В Україні цього року з'явилася модна європейська течія дауншифтинг: люди відмовляються від усіх благ цивілізації та їдуть у села, живуть у маленьких халупах, гріються на печі й перуть білизну на снігу";

"Зрозуміло тільки те, що у випадку поразки Шарапова буде зобов'язана подавати Джеймсу пляшечки з водою, тобто стане water-boy. Якщо ж росіянка виграє, то болл-боєм стане баскетболіст, який зобов'язаний обслужити матч за її участі. Він буде зобов'язаний подавати м'ячі.

Композити-ідіоми тісно пов'язані з побутом, релігійними відправленнями, матеріальною і духовною національною культурою, правилами співіснування і звичаями мовного соціуму [7: 63-64]. Наприклад: chicken Kiev - chicken breast fried or baked with a stuffing of garlic butter. One of the first signs of the great British eating public becoming modestly adventurous in their approach to continental-style food; this was one of the earliest successful supermarket ready-made dishes named after Kiev in Ukraine. Однак для того щоб нові структурно складні слова залишалися, потрібні сприятливі умови, що сприяють прийняттю цих слів. До таких умов належать: 1) повна відсутність слова для позначення будь-якого поняття; 2) незадовільні якості існуючого в мові слова (неблагозвучність, нагромадження структури тощо); 3) лінгвістична перевага інновації, що пропонується, над колишнім способом номінації; 4) прихильна суспільна думка стосовно запропонованої інновації; 5) "зелена вулиця" в пресі.

Семантико-емоціональна поліфонія композита створює широкі можливості для передачі суб'єктивної оцінки, а також обумовлює, вібрацію емоційної забарвленості композита і різноманітні форми її емотивно-експресивних (позитивні чи негативні) конотацій. Слід відзначити широту використання метафоричного і метонімічного типів композит у сфері літературної розмовної мови, неофіційного спілкування і просторічної експресивної номінації, що включає слова зниженого стилістичного тону. Наведемо приклади структурно складних одиниць з ідіоматичним значенням: wind-cheater - плащ до колін; freebooter - грабіжник, пірат, флібустьєр; beef-eater - 1.1) лейб-гвардієць (при англійському дворі); 2) біфітер, солдат охорони лондонського Тауера; 2. м'ясоїд, ненажера (про ненажерливого прислугу); 3. амер. жарг. англієць.

Пор. також: bright-eyed and bushy-tailed adj. (1942) alert mid enthusiastic: lively or active. Originally US; the underlying reference is to conventional description of the squirrel. Popularized by the Song "Bright eyed and bushy-tailed by V. Merrill: If the fox in the bush and the squirrel in the tree be. why in the world can't you and me be bright-eyed and bushy-tailed and sparkelly as we can be":

1968 Harry Harrison you look very bright-eyed and bushy-tailed this morning.

Стилістично марковані композити-антропосеми формуються у сфері експресивного сленгу, відмінними рисами яких є експресивність і етико-стилістична зниженість. При цьому негативна емотивна тональність просторічних складних сленгізмів і жаргонізмів досягається не за рахунок порушення структурних норм, а завдяки семантичному ускладненню словотвірному акту метафоричними і метонімічними переносами значення сполучних основ. Наприклад: dogface - амер. розм. 1. піхотинець, піхота 2. рекрут, новобранець; 3. солдат, рядовий; 4. солдат, що наздоганяє свою колону; pot-belly - розм. 1. черево, пузо; 2. пузата, товстопуза людина; beef-head - груб, бовдур, телепень; penny-wit - розм. дотепник-самоук. Подібні емоційно-оцінні утворення часто виникають у розмовній мові і, проникаючи в лексичний пласт художньої літератури, зберігають стилістичну маркованість сфери усного спілкування, протиставляючись словам високого і нейтрального стилістичного тону.

Пейоративна конотація імен осіб з метонімічним переносом пояснюється закріпленою мовленнєвою традицією виражати негативне іронічно-зневажливе чи презирливе ставлення до людини за допомогою найменування його словом, яке є прямим іменем ознаки.

Наприклад: *black-mouth* - наклепник; *fat-head* - йолоп, телепень; *wet-nose* - селюк, роззява; *loud-mouth* - розм. крикун; *rough-neck* - амер. розм. хуліган; *egg-head* - ірон. мисляча особа, інтелектуал, ерудит; *ratface* - амер. розм. хитрун, небезпечна людина, бестія; *faint-heart* - боягуз, легкодуха людина; *woolly-head* - знев. 1. негр; 2. амер. іст. прихильник звільнення негрів; *pudding-face* - товсте невизразне обличчя; *pudding-heart* - боягуз; *pudding-head* - розм. дурень, йолоп, телепень.

На думку Т.М. Антонченко, переважаюче індукування негативної оцінки пояснюється тим, що при антропоцентричній спрямованості аксіологічних змін американізмів позитивні виявлення людини сприймаються як відповідність нормі. Отже, вони не потребують особливого виділення. Негативна оцінка об'єкта сприймається як відхилення від норми та мотивується двома принциповими факторами: по-перше, це недосконалість і неспроможність людини, її індивідуальні або соціально неприпустимі недоліки та вади, а по-друге, нешанобливе, зневажливе ставлення людини до інших [1: 134].

Пояснення такої диспропорції між кількістю пейоративних і меліоративних лексем антропосемічного поля слід бачити в тому, що людина не відповідає тому ідеалу краси і моральної чистоти, про який говорив У.Шекспір через Гамлета: *"What a piece of work is a man! How noble in reason! How like a god! The beauty of the world!"* [Hamlet, Act II, Scene 2].

Біблія - Книга книг, скарбниця, повна багатств, райський сад божественної слави, велика річка мудрості, радості і просвітлення - каже: *"І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх"*. У Книзі книг Біблії також читаємо: *"Золоті яблука на срібнім тарелі - це слово, проказане часу свого"*; *"Яке то солодке слово Твоє для мого піднебіння, солодке від меду воно моїм устам!"*; *"Смерть та життя - у владі язика, хто ж кохає його, його плід поїдає"*. Святий Апостол Павло каже: *"Нехай жодне слово гниле не виходить із уст ваших"*.

У подальших дослідженнях можливо сфокусувати вплив на вивченні лексем з конотативними семами крізь призму базисних концептів "добро і зло", "любов і ненависть", "милосердя і жорстокість", "покарання і вибачення", які проявляються у двох протилежних парадигмах: божественній ("небесній") і повсякденній ("земній").

Перспективним вбачається вивчення проблем актуалізації конотативних компонентів у семантичній структурі композитів крізь призму національно-культурних асоціатив - конотативних реалій, ідіоматичності, понятійної і соціолінгвістичної обумовленості, а також комунікативно-прагматичної релевантності.

Етична сфера є універсальною людської свідомості не випадково, передусім з етичною й істинною сферами пов'язувалась уява в душі людини. Основу і передумову формування етичної сфери й етичної свідомості людини складає первинна оцінна функція людської психіки [3: 112]. Під оцінною семою розуміється закріплене в семантичній структурі слова оцінне значення, яке реалізує ставлення мовного колективу до співвіднесеного зі словом поняття чи предмета з точки зору протиставлення позитивне/негативне чи з точки зору відповідності/невідповідності загальноприйнятим нормам.

Характеристика морально-етичної оцінки визначається ідеологічним і психологічним аспектами моралі як форми людської свідомості [2: 225].

Аналіз соціальних компонентів у семантиці і прагматиці слова і соціальних обмежень в їхній сполучуваності настановлює на висновок про необхідність експлікації подібних компонентів у лінгвістичному описі (переважно в словнику). Таким чином, у цій галузі соціолінгвістика стикається з такими власне лінгвістичними дисциплінами, як лексична семантика і семантика синтаксису. Тобто виявлення соціальних компонентів у значенні слова і соціальних обмежень у його синтаксичній поведінці вимагає застосування методів аналізу, які використовуються в цих наукових дисциплінах.

Дослідження експресивно-емоційного потенціалу і стилістичних функцій композитної номінації тісно зв'язано з широким залученням фонових знань і екстралінгвістичних факторів: ситуації, породження і сприйняття тексту, комунікативна і соціопрагматична установка автора, фактор адресата, лінгвокультурні і етнокультурні традиції, співвіднесення письменником створеної у тексті моделі світу з цим світом.

Постійне розширення ареалу культурно-маркованих композитів та їхня саме функціонально-стилістична диференціація в різних комунікативних сферах: фамільярно-побутового, невимушено-професійного спілкування, у публіцистиці, у текстах художньої літератури, в науково-технічній термінології, - свідчать про деривативну релевантність цих лексем, їх комунікативно-прагматичний потенціал, а також необхідність та важливість дослідження цих утворень, які допомагають пролити світло на особливості функціонування номінативного механізму в структурно-семантичній системі словоскладання сучасної англійської мови.

Перспективним є подальше дослідження проблематики культурно-національних конотацій у формуванні лексичного фону композита через призму контрастивно-культурологічного підґрунтя феномену міжкультурної комунікації.

Стаття може послужити імпульсом для подальших соціолінгвістичних досліджень композитної номінації крізь призму контрактивної лінгвістики, а також для успішного розвитку такого напрямку в

лінгвістиці, як лінгвокультурологія, яка досліджує насамперед живі комунікативні процеси і зв'язок виразів, що використовуються, із синхронно діючим менталітетом і духовним життям народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонченко Т. М. Структурно-семантичні аспекти спрямованості аксіологічних змін американізмів // Вісник Київського лінгвістичного університету . Серія Філологія. - 2000. - Т. 3, №2. - С. 130-136.
2. Бацевич Ф. С., Космеда Т. А. Очерки по функциональной лексикологии. - Львів: Світ, 1997. - 390 с.
3. Берестнев Г. И. Иконичность добра и зла // Вопросы языкознания. - 1999. - № 4. - С. 99-113.
4. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке. - М.: Наука, 1990. - 112 с.
5. Славова Л. Л. Типологія комунікативних невдач (на матеріалі сучасного англійського мовлення): автореф. дис.... канд. філол. наук. - Київ, 2000. - 20 с.
6. Селиванова Е. А. Лингвокультурный аспект коммуникативного шума // Научный вестник кафедры ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету / Філологія. Педагогіка і психологія в антропоцентричних парадигмах. - К.: КДЛУ, 2000. - С. 51-55.
7. Чердацева Т. Н. Идиоматика и культура // Вопросы языкознания. - 1996. - №1. - С.65-79.
8. Financial Times, 12.02.2007.
9. Hornby A. S. – Oxford Students Dictionary of Current English. – P. 301.

Резюме. В статье рассматриваются некоторые аспекты функционирования композитов в дискурсивном пространстве английского языка. Полученные результаты являются импульсом для дальнейшего исследования культурно-национальных коннотаций композитов разных стилистических пластов, которые получили признания и тех лексем, которые еще не стали приобретением стандартного английского языка и часто принадлежат к сленгу и эмоционально маркирующих коллоквиализмов.

Ключевые слова: композитология, композит, дискурсивное пространство, культурно-национальная коннотация, стилистический пласт.

The summary. The article highlights some aspects of functioning compounds in the discourse space of the English language. The results obtained encourage us to see further investigating culturally- national connotations in compounds of various stylistic layers that have gained recognition and those ones that have not yet been received into standard English and frequently classified as slang and emotionally charged colloquial words.

Key words: compositology, compound, discourse space, culturally-national connotation, stylistic layer.

Одержано редакцією 14.11.2015 р.

УДК 811.112.2'42:33 I.

Л. М. ЯСНОГУРСЬКА, І. О. ОПАНАСЮК

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНО-МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В ОЦІННИХ МАСКУЛІННИХ НОМІНАЦІЯХ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Резюме. У запропонованій статті проводиться комплексний аналіз гендерно-маркованої лексики на позначення чоловіка шляхом побудування концептуального поля з ядром поля – концептом *MANN*, що об'єднує менші мікрополя та кінцеві лексико-семантичні групи, які входять до їх складу. Аналіз маскулінних номінацій проводиться з метою встановлення стереотипів, що склалися в німецькій лінгвокультурі відносно особи чоловічої статі.

Ключові слова: гендер, стереотип, фемінізм, андроцентризм, концептополе (КП), концепт, мікрополе, лексико-семантична група (ЛСГ).

Опозиція "чоловічий-жіночий" є фундаментальною для людської культури і цьому є численні докази, що беруть початок в уявленнях давніх філософів про світ. Сучасна цивілізація не тільки не викоринила членування світу на "чоловічий" і "жіночий" початок, але і поглибила його. Однак тільки з другої половини ХХ століття дослідники звернули увагу на людину не просто як на деякий узагальнений суб'єкт, але визнали важливість і актуальність гендерної ідентифікації людини в обговоренні різних проблем гуманітарних наук.

У той же час гендерні дослідження в мові мають довгу передісторію – даною проблематикою займалися багато відомих вчених (Е. Сепір, Ф. Маутнер, О. Есперсен). Саме вони висунули на перше місце в лінгвістичному описі соціальний план, що розглядає мову у зв'язку із суспільством і людиною, що знаходиться в ній. З виникненням у мовознавстві нового напрямку, названого феміністською лінгвістикою, гендерні дослідження одержали новий поштовх у своєму розвитку. В даний час гендер стає таким же ключовим поняттям, як клас, рід, нація. Вивченням цієї проблеми займаються лінгвісти всього світу, у тому числі і нашої країни.

Російська та вітчизняна гендерна лінгвістика репрезентована культурологічними розвідками гендерного концептуального змісту на матеріалі лексики [Бессонова 2003; Дудолодова 2003; Емурсуїнова 2002; Колесникова 2001; Халеева 1999; Яценко 2002]; фразеології [Зикова 2003; Малишевська 1999], паремії [Абрамова 2002; Кириліна 1999]; соціолінгвістичними [Бакушева 1995; Верхоланцева 1989; Ольшанський 2001] і дискурсивними [Піщикова 2003] дослідженнями мовленнєвої поведінки статей, аналізом гендерного аспекту

МИХАЛЬЧУК Н. О., ІВАШКЕВИЧ Е. З. CROSSCULTURAL COMMUNICATION AS A WAY TO DEVELOP INTERCULTURAL COMPETENCE	3
МОРОЗ Л. В., ПАШКО І. О. ЕЛІПТИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ У НІМЕЦЬКІЙ ВІЙСЬКОВІЙ ДОКУМЕНТАЦІЇ	8
МОРОЗ Л. В., СКІБЧИК А. В. ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ-ЛАТИНІЗМІВ: ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ	11
РОМАНЮК С. К. РЕКЛАМА ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ОБ'ЄКТ А АНАЛІЗУ	15
БІГУНОВА С. А., ВАСИЛЬЧУК Н. В. ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОРЕКТНОСТІ ТА ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ДАНОГО ЯВИЩА	18
БІГУНОВА С. А., КРАЄВСЬКИЙ П. І. КОНФЛІКТ ЯК СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНЕ ЯВИЩЕ	20
БІГУНОВА С. А., ГЕРАСИМЧУК В. С. ENGLISH COOKING RECIPE AS A SPECIAL KIND OF TEXT	23
БІГУНОВА С. А., КОРЗІЄНКО Н. В. ЕТИМОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТОПОНІМІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	25
БІГУНОВА С. А., ГРЕБЕНЮК Ю. К. ЕКСПЛІКАЦІЯ ТЕОРІЇ КОНЦЕПТІВ У НАУКОВОМУ РОЗВИТКУ	27
ВЕРЬОВКІНА О. Є., ГОНТАР В. Є. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ІРОНІЧНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ АНГЛОМОВНОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНИХ ДИСКУРСІВ	29
ІВАШКЕВИЧ Е. Е. ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕКЛАДУ О.ЛОГВИНЕНКОМ РОМАНУ Дж.Д.СЕЛІНДЖЕРА «НАД ПРІРВОЮ У ЖИТІ»)	34
КУШНІР Н. В. ЛІНГВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНО-СПРЯМОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ	45
ЯСНОГУРСЬКА Л. М. ПРОЦЕС СЕМАНТИЗАЦІЇ КОМПОЗИТИВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ	47
ЯСНОГУРСЬКА Л. М. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПОЗИТОЛОГІЇ В ДИСКУРСІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	51
ЯСНОГУРСЬКА Л. М., ОПАНАСЮК І. О. ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНО-МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В ОЦІННИХ МАСКУЛІННИХ НОМІНАЦІЯХ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)	56
ЯСНОГУРСЬКА Л. М., КУЦМУС О. В. ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОЗНАЧЕНЬ У ТЕКСТАХ НІМЕЦЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ	61
МОРОЗ Л. В., КРАЛЯ І. В. ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСИВНИХ СТРАТЕГІЙ ПОМ'ЯКШЕННЯ ТА ДИСКРЕДИТАЦІЇ ЕВФЕМІЗМІВ	64
АНТЮХОВА Н. І., ЯЦЮРИК А. О. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ ФАСИЛІТАТИВНОГО СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	66
БЕЗКОРОВАЙНА О. В. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	72
МОРОЗ Л. В., ПАШКО І. О. ПРО РОЗРОБКУ НОВІТНИХ МЕТОДІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	75
ДУБРОВА А. С. ПРИНЦИПИ ІНТЕГРАЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ У ВНЗ	78
ГРОНЬ Л. В., ГУЗЬ С. М. КОМПЛЕКС ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ УМІНЬ АУДІЮВАННЯ ТА ЧИТАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ	81
КОЗИЦЬКА О. А., ЮХИМЕЦЬ Т. В. СИТУАТИВНІ ВПРАВИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	84
ДАНІЛОВА Н. Р. РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ	86
ДЕНИСЮК Л. В. ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВНЗ	88
ДУБРОВА А. С. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ ВИЩИХ МОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	90
КОВАЛЮК В. В. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	93
ПАВЕЛКІВ К. М. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	94
БАТАЛІЯ Л. О. ІННОВАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В АЛЬТЕРНАТИВНИХ ШКОЛАХ КРАЇН ЗАХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОГО СВІТУ	98
КОЧУБЕЙ О.С. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФІЛОЛОГА	101
ТРОФІМЧУК В. М. ПРИНЦИП ОBOB'ЯЗКОВОГО ВИКОРИСТАННЯ І РАЦІОНАЛЬНОГО СПІВВІДНОШЕННЯ АЛГОРИТМІЧНИХ, НАПІВЕВРИСТИЧНИХ ТА ЕВРИСТИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМУНІКАЦІЇ	105
ВАСИЛЬКЕВИЧ С. С. СЛОВОТВОРЕННЯ ЯК ЗАСІБ ОФОРМЛЕННЯ НОВИХ СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ ЛЕКСИКИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	107
МОРОЗ Л. В., БАТИН А. В., КОРОЛЬ О. Ю. НІМЕЦЬКИЙ РОМАНТИЗМ: СОЦІАЛЬНО-ІСТОРІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА МЕТОДИЧНІ СТРАТЕГІЇ ВИВЧЕННЯ	110
ТРОФІМЧУК В. М. ТИПОЛОГІЯ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ	113

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне – 2015

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника: Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання: Мороз Л.В.
Технічний редактор: Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка : Ковалюк В.В., Краля І.В., Ясногурська Л.М.

Підписано до друку 26.11.2015 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2015. — 120 с.

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243
ББК 81.2